

Dr. Öğr. Üyesi Yusuf ÇETİNKAYA *

Özet

Belirli bir alana özgü öğretim sürecinde en çok kullanılan yardımcı materyallerden biri olan kitaplar, bütün eğitimciler ve öğrenciler için olduğu gibi müzik eğitimcileri ve bu alanda öğrenim gören öğrenciler için de derslere ilişkin bilgilerin pekiştirilmesi ve zenginleştirilmesi noktasında önemli ve oldukça işe yarar araçlar olarak görülmektedir. Müzik eğitiminin en önemli aşamalarından biri olan temel müzik teorisi alanında yayınlanan kitaplar da, örgün ve yaygın müzik eğitiminin verildiği ortamlarda, hem eğitimcilerin öğretim sürecinde belirli bir düzeni takip etmelerine hem de öğrencilerin neleri öğreneceklerini planlı bir şekilde görebilmelerine imkân sağladıkları için müzik eğitiminde önemli konuma sahip araçlardır. Eğitimci ve öğrencilerin, derslerde işlenecek olan konuların her aşamasını görebilmeleri, dersin ihtiyaçlarını belirleyebilmeleri ve bu ihtiyaçlara çözüm olabilecek en doğru eşleştirmeyi yapabilmeleri ise kitap incelemeleriyle mümkün olmaktadır. Bu bağlamda kitaplar başta olmak üzere, ders materyallerinin inceleme ve değerlendirmelerinin yapılarak zayıf ve kuvvetli yönlerinin ortaya konulmasının, ilgili dersin verimli bir şekilde yürütülebilmesine önemli oranda katkı sağladığı söylenebilir. Bu çalışmada, müzik bilimine teorisyen ve besteci yönüyle önemli katkılarda bulunan Bulgar müzik insanı Paraşkev Hacıev'in yazmış olduğu "Temel Müzik Teorisi" adlı kitabın; okunabilirliği, düzeni-tasarımı ve içeriği olmak üzere üç ana tema altında incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışma nitel araştırma yöntemlerinden doküman inceleme yöntemi ile yürütülmüştür. Verilerin analizinde betimsel analiz yöntemi kullanılmıştır. Araştırma sonucuna göre, Paraşkev Hacıev'in yazmış olduğu "Temel Müzik Teorisi" adlı kitabın; okunabilirlik, düzen-tasarım ve içerik yönüyle; eğitim hedeflerine uygun olduğu ve nitelikli bir bilimsel yayında olması beklenen öncelikli kriterleri karşıladığını söylemek mümkündür.

Anahtar Sözcükler: Kitap İnceleme, Temel Müzik Teorisi, Paraşkev Hacıev.

ANALYZING THE BOOK OF "BASIC MUSIC THEORY" BY PARASHEV HACIEV**Abstract**

Books published in the field of basic music theory are important tools in music education, as they allow educators to follow a certain order in the teaching process and to see what students will learn in a planned way, in environments where formal and non-formal music education is given. It is possible to see the stages of the subjects to be covered in the lessons, to determine the needs of the lesson, and to make the most accurate match that can be a solution to these needs through book reviews. In this context, it can be said that the examination and evaluation of the books and revealing their weaknesses and strengths contribute significantly to the efficient conduct of the relevant course. In the study, the book "Basic Music Theory" of Bulgarian music person Parashev Haciev, who made important contributions to the science of music as a theorist and composer; It is aimed to examine under three main themes: design and content in terms of readability, layout and appearance. In the study, the document analysis method, one of the qualitative research methods, was used. Descriptive analysis was used in the analysis of the data. As a result of the research, the book "Basic Music Theory" by Parashev Haciev; in terms of design and content in readability, layout and point of view; It can be said that it is suitable for educational goals and meets the priority criteria expected in a qualified scientific publication.

Keywords: Book Analysis, Basic Music Theory, Parashev Haciev.

* Ordu Üniversitesi Müzik ve Sahne Sanatları Fakültesi. yusuf_cetinkaya@yahoo.com ORCID: 0000-0003-4459-3883

Araştırma Makalesi

Sayfa Sayısı: 573-585

Makale Geliş Tarihi: 15.03.2022

Makale Kabul Tarihi: 05.05.2022

Makale Yayın Tarihi: 31.05.2022

1. GİRİŞ

Bir konuşma dilinin doğru biçimde öğrenilebilmesi ancak o dili oluşturan temel öğelerin doğru öğrenilmesine olanak veren dilbilgisi kurallarını iyi bilmekle mümkün olur. Konuşma dilinde olduğu gibi müzik dilinin de doğru biçimde öğrenilebilmesi ancak onu oluşturan temel öğelerin yani nota, ritim, melodinin doğru biçimde öğrenilmesiyle mümkün olur. Konuşma dilinin doğru biçimde öğrenilebilmesine olanak veren dilbilgisi kuralları, müzik dilinde ise adeta müziğin dilbilgisi kuralları olan temel müzik teorisi ile karşılık bulur. Müzik teorisi müziğin dilbilgisi olması sebebiyle örgün ve yaygın müzik eğitiminin en önemli aşamalarından biridir. Bu aşamada müzik teorisi eğitimi alan bireyler temel kavramlar, seslerin yazılışları, ritim, ölçü sayısı, aralıklar, tonalite, süslemeler, nota yazımında kısaltmalar, artikülasyon, akor gibi konuları öğrenirken bir yandan da müzik terminolojisine dair pek çok önemli kavramı da öğrenirler.

Müzik eğitiminin temel müzik teorisi aşamasındaki konularının doğru biçimde öğrenimine olanak sağlayan en önemli kaynaklardan biri de bu alanda yayınlanmış olan kitaplardır. Belirli bir alana özgü öğretim sürecinde en çok kullanılan yardımcı materyallerden biri olan kitaplar, öğrencilere günlük okul yaşamlarında elde edemeyecekleri olanakları sunmaktadır. Bunun yanında kitaplar zaman ve mekân sınırlaması olmaksızın derslerde anlatılan konuların tekrar edilebilmesine de olanak sağlarlar. Kitaplar, bütün eğitimciler ve öğrenciler için olduğu gibi müzik eğitimcileri ve bu alanda öğrenim gören öğrenciler için de derslere ilişkin bilgilerin pekiştirilmesi ve zenginleştirilmesi noktasında önemli ve oldukça işe yarar araçlar olarak görülmektedir (Bruner, 2009: 63). Bilhassa sözel ağırlıklı öğretim sırasında öğrenmekte zorlanan öğrencilerin, işlenen konulardaki boşlukları giderilebilmeleri noktasında kitapların yardımı oldukça önemlidir (Küçükahmet, 1999: 148). Temel müzik teorisi alanında yayınlanan kitaplar da, örgün ve yaygın müzik eğitiminin verildiği ortamlarda, hem eğitimcilerin öğretim sürecinde belirli bir düzeni takip etmelerine hem de öğrencilerin neleri öğreneceklerini planlı bir şekilde görebilmelerine imkân sağladıkları için müzik eğitiminde önemli konuma sahip araçlardır.

Temel müzik teorisinin öğretilmesi sürecinde bilgilerin öğrencilere doğru, nitelikli, güvenilir ve geçerli içeriklere sahip kaynaklardan aktarılması öğrencinin akademik başarısında büyük rol oynamaktadır. Temel müzik teorisinin doğru, nitelikli, güvenilir ve geçerli içeriklere sahip kaynaklardan aktarılmasının, öğrencinin akademik başarısına olumlu katkısının yanında bu alana özgü doğru, nitelikli, güvenilir ve geçerli içeriklere sahip kaynak kitapların inceleme ya da analizlerinin yapılarak seçilmesi de eğitimciler için önemli ve gereklilik arz eden bir durumdur.

... (akademik, hakemli, indexli, uluslararası dergi)

Hutchinson ve Waters da (1987: 97), eğitimci ve öğrenciler için bu önem ve gerekliliğe vurgu yaparak, derslerde işlenecek olan konuların her aşaması için ihtiyaçların belirlenmesinin ve bu ihtiyaçlara çözüm olabilecek en doğru eşleştirmenin kitap incelemeleriyle mümkün olduğunu söylemektedir. Bu bağlamda kitaplar başta olmak üzere, ders materyallerinin inceleme ve değerlendirmelerinin yapılarak zayıf ve kuvvetli yönlerinin ortaya konulması gerektiğini de ifade etmektedirler. Bunun yanında eğitimcilerin kitaplar hakkında yaptıkları inceleme ve değerlendirmeler, eğitimcilere, bu kitapların kendi öğretim tarzlarına uygunluğunu da kontrol edebilme olanağı sağlar (Richards, 2007: 270). Bu noktada, müzik teorisi eğitimi verebilen eğitimcilerin ulaşabildikleri kitapları dikkatle incelemesi ve incelediği kitabın müzik teorisi dersi için uygunluğunu değerlendirmesi ilgili dersin verimli bir şekilde yürütülmesine katkı sağlayacağı da söylenebilir. Regueiro da (2000), kitapların halen, müzik eğitiminin verildiği birçok kurumda en çok kullanılan ders materyallerinden biri olduğunu ve müzikle ilgili derslerin içerik ve uygulamalarının neler olacağını önceden belirlenebilmesine önemli oranda katkı sağladığı için bu kitapların inceleme, değerlendirme ya da eleştiri boyutuyla analiz edilmelerinin gerekli olduğunu ifade etmektedir. Müzik teorisi dersinin uygulama aşaması göz önünde bulundurulduğunda ise yapılan inceleme çalışmaları, kitaplardaki uygulamaların önceden tanınmasına olanak sağlayacağı için bu noktada da dersin verimli yürütülmesine katkı sağlayacağı söylenebilir. Bütün bu faydalı getirilerin yanında kitapların incelenmesi, kitapların derinlemesine tanınmasına, onlar hakkında fikir sahibi olmaya da yarar. Ayrıca bu tür incelemeler alanda kitap yazmak isteyen araştırmacılara nitelikli bir kitap yazma konusunda nelere dikkat etmeleri gerektiği hakkında da katkı sağlar (Günay ve Özdemir, 2012: 151). Binbaşoğlu (1994), nitelikli bir ders kitabının öncelikle öz ve biçim açılarından, planlanan öğretim süreci koşullarını tamamıyla karşılaması gerektiğini vurgulayarak bu koşulların da ancak o kitabı yazan yazarın öğrenme psikolojisi alanında yeterli bilgi birikimine sahip olmasıyla oluşacağını ifade etmektedir. Bu noktada yazar tarafından edinilen nitelikli ve yeterli bilgi birikiminin bir sonucu olarak yazılan kitabın öğrenmeyi kolaylaştırmadaki etkililiği kitap inceleme çalışmalarında göz önünde bulundurulması gereken en önemli dayanak noktasıdır denilebilir. Bir ders kitabının, öğrenmeyi kolaylaştırmadaki etkililiği ele alındığında kitaplar üç temel başlıkta (1) Kitabın Okunabilirliği, (2) Kitabın Düzeni ve Tasarımı ve (3) Kitabın İçeriği bakımından incelenebilir (Yalın, 2015: 150).

1.1. Araştırmanın Amacı

Temel müzik teorisinin planlı bir şekilde öğretilmesi konusunda akla gelebilecek sorulardan biri de bu bilgilerinin aktarımı sırasında kullanılacak olan kaynak kitabın özelliklerinin neler olması

... (akademik, hakemli, indexli, uluslararası dergi)

gerektiği sordusudur. Müzik eğitimcileri tarafından kaynak olarak kullanılan temel müzik teorisi alanındaki kitapların aynı zamanda ders kitabı olarak da sıkça kullanıldığı göz önüne alındığında, nitelikli bir ders kitabının özelliklerinin derslerde kullanılan kaynak kitapların özellikleri ile benzerlik gösterdiği söylenebilir. Bu çalışmada Paraşkev Haciev'in yazmış olduğu "Temel Müzik Teorisi" adlı kitabın (1) Kitabın Okunabilirliği, (2) Kitabın Düzeni ve Tasarımı ve (3) Kitabın İçeriği olmak üzere üç ana tema altında incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın, alana özgü bu kitabın içeriği ve niteliği hakkında fikir sahibi olunması ve müzik teorisi eğitimi sürecinde kullanılabilirliği hakkında fikir vermesi noktasında eğitimciler, öğrenciler ve bu alanla ilgili çalışma yapanlar için önemli ve özgün bir çalışma olduğu söylenebilir.

2. YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Modeli

Bu çalışmada da Paraşkev Haciev'in yayınlarından biri de "Temel Müzik Teorisi" adlı kitabın incelenmesi amaçlandığından araştırma doküman inceleme yöntemi ile yürütülmüştür. Doküman inceleme yöntemi hem basılı hem de elektronik materyalleri sistematik bir biçimde gözden geçirmek veya değerlendirmek için kullanılan nitel araştırma yöntemidir (Bowen, 2009).

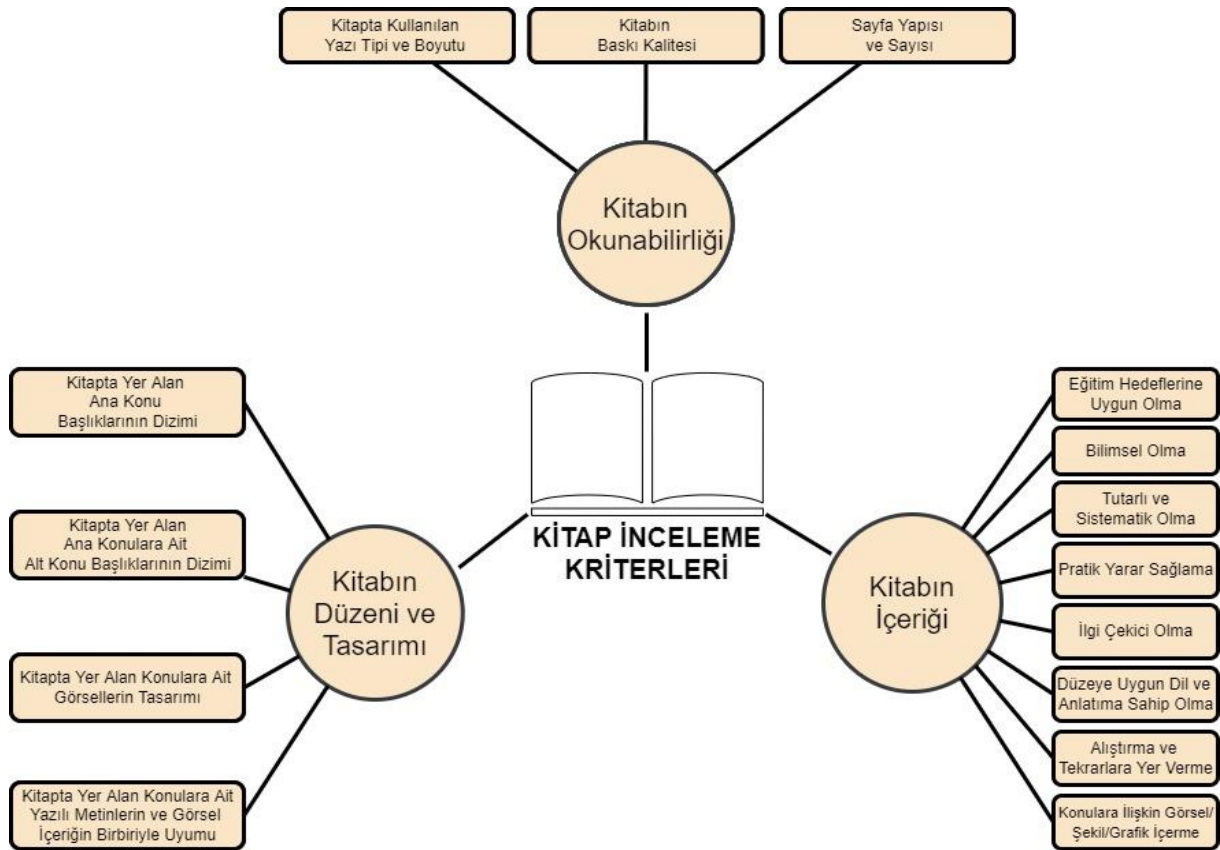
2.2. Çalışma Materyali

Müzik bilimine teorisyen ve besteci yönüyle önemli katkılarda bulunan Bulgar müzik insanı Paraşkev Haciev, sırasıyla Sofya, Viyana, Berlin ve Prag Müzik Akademilerinde eğitimini tamamladıktan sonra 1947 yılında Sofya Müzik Akademisinde profesör olarak göreve başlamıştır. Burada görev yaptığı süre boyunca kompozisyon, armoni kontrpuan ve müzik teorisi derslerini yürütmüş olan Haciev, bilimsel yayınlarıyla da müzik bilimine katkı sağlamıştır. Hem aldığı hem de verdiği eğitiminin bir getirisi olarak; alanında nitelikli ve yeterli bilgi birikimine sahip, uzman ve tecrübeli bir akademisyen olarak ifade edebileceğimiz Paraşkev Haciev'in yayınlarından biri de "Temel Müzik Teorisi" adlı kitabıdır. Kitap içeriği Alman, Rus, Çekoslovak ve Bulgar müzik ekollerince benimsenen bilgiler birlikte sentezlenerek hazırlanmıştır. Aynı zamanda bu kitabın içerik ve yazım tarzı bakımından özensizden profesyonel düzeye kadar müzik alanında geniş bir kitleye hitap ettiği de söylenebilir (Haciev, 2007: 5). Bu bilgiler, Paraşkev Haciev'in yazmış olduğu "Temel Müzik Teorisi" adlı kitabın ne gibi özelliklerinin olduğu sorusunu akla getirmiştir. Buradan hareketle Paraşkev Haciev'in yazmış olduğu "Temel Müzik Teorisi" adlı kitap bu çalışmada incelenmek üzere çalışma materyali olarak belirlenmiştir.

2.3.Verilerin Analizi

Araştırmada betimsel analiz yöntemi kullanılmıştır. Bu analizde amaç elde edilen bulguları düzenlenmiş ve yorumlanmış bir biçimde okuyucuya sunmaktır. Betimsel analiz süreci betimsel analiz için bir çerçeve oluşturma, tematik çerçeveye göre verilerin işlenmesi, bulguların tanımlanması ve bulguların yorumlanması aşamalarından oluşur (Sözer ve Aydın, 2021: 267). Araştırmada, Paraşkev Haciev 'in yazmış olduğu "Temel Müzik Teorisi" adlı kitabın okunabilirlik, düzen-tasarım ve içerik bakımından üç temel tema altında oluşturulan alt temalara göre incelenmesi amaçlanmıştır. Tema ve alt temaların oluşturulmasında Kaya'dan (2006: 83-94) faydalanılarak oluşturulan kitap inceleme kriterleri temel alınmıştır. Kitap inceleme kriterleri de Şekil-1'deki görüldüğü gibi oluşturulmuştur:

Şekil 1. Kitap İnceleme Kriterleri (Kriterler oluşturulurken Kaya'dan (2006) faydalanılmıştır.)

Veriler, betimsel analiz çerçevesinde kitap inceleme kriterleri temel alınarak oluşturulan temalara göre işlenmiştir. Elde edilen bulgular üç ana tema ve alt temalara göre tanımlanmış ve yorumlanmıştır. Verilerin analizinde araştırmaya konu olan doküman tekrar tekrar okunmuştur. Araştırmacının üç-dört ay dokümanla etkileşimde olması yolu ile araştırmacıların etkisi azaltılmaya çalışılmıştır. Veriler temalara ve alt temalara göre işlendikten sonra başka bir araştırmacı tarafından

... (akademik, hakemli, indexli, uluslararası dergi)

rastgele iki farklı bölüm incelenmiş ve iki araştırmacının kodlamalarının tutarlı olduğu görülmüştür. Ayrıca çalışmanın tümü müzikoloji alanında bir başka araştırmacıya okutularak etik yönden okuyucu/yazarları rahatsız edecek bir unsur olup olmadığı konusunda görüşü alınmıştır. Tüm bu stratejilerin araştırmanın geçerlik ve güvenilirliğini sağladığı düşünülmektedir.

3. BULGULAR

Paraşkev Haciev 'in yazmış olduğu "Temel Müzik Teorisi" adlı kitap *Okunabilirlik* bakımından incelendiğinde;

- Kitapta kullanılan yazı tipi ve boyutu: Kitaptaki yazılı metinlerde kullanılan yazı tipinin Times New Roman, 11 punto ve normal kalınlıkta olduğu görülmüştür. Temel müzik teorisi kapsamında ele alınan ana konu başlıklarının kalın yazı tipinde, 13 punto boyutunda ve her sözcüğün büyük harfle başladığı; ana konulara ait alt konu başlıklarının da kalın yazı tipinde, 11 punto boyutunda ve her sözcüğün büyük harfle başladığı görülmüştür.
- Kitabın baskı kalitesi: Kitabın roman, şiir, öykü, deneme vb. kitapların basıldığı 2. hamur kalitedeki krem rengi kâğıda basıldığı ve karton kapakla ciltlendiği tespit edilmiştir.
- Kitabın sayfa yapısı ve sayısı: Kitap, 13,5×19,5 cm. ölçülerin kullanıldığı 192 sayfadan oluşmuştur. Bu ölçüler yaklaşık olarak bir A4 kâğıdı ölçülerinin yarı değeri kadar olan A5 kâğıdı ölçülerine oldukça yakın değerlerdir.

Paraşkev Haciev 'in yazmış olduğu "Temel Müzik Teorisi" adlı kitap *Düzen ve Tasarım* bakımından incelendiğinde;

- Kitapta yer alan müzik teorisi ana konu başlıkları ve bu başlıkların dizilimi Şekil.2'de görüldüğü gibi oluşturulmuştur.

Şekil 2. Kitapta Yer Alan Müzik Teorisi Ana Konu Başlıkları ve Bu Başlıkların Dizilimi

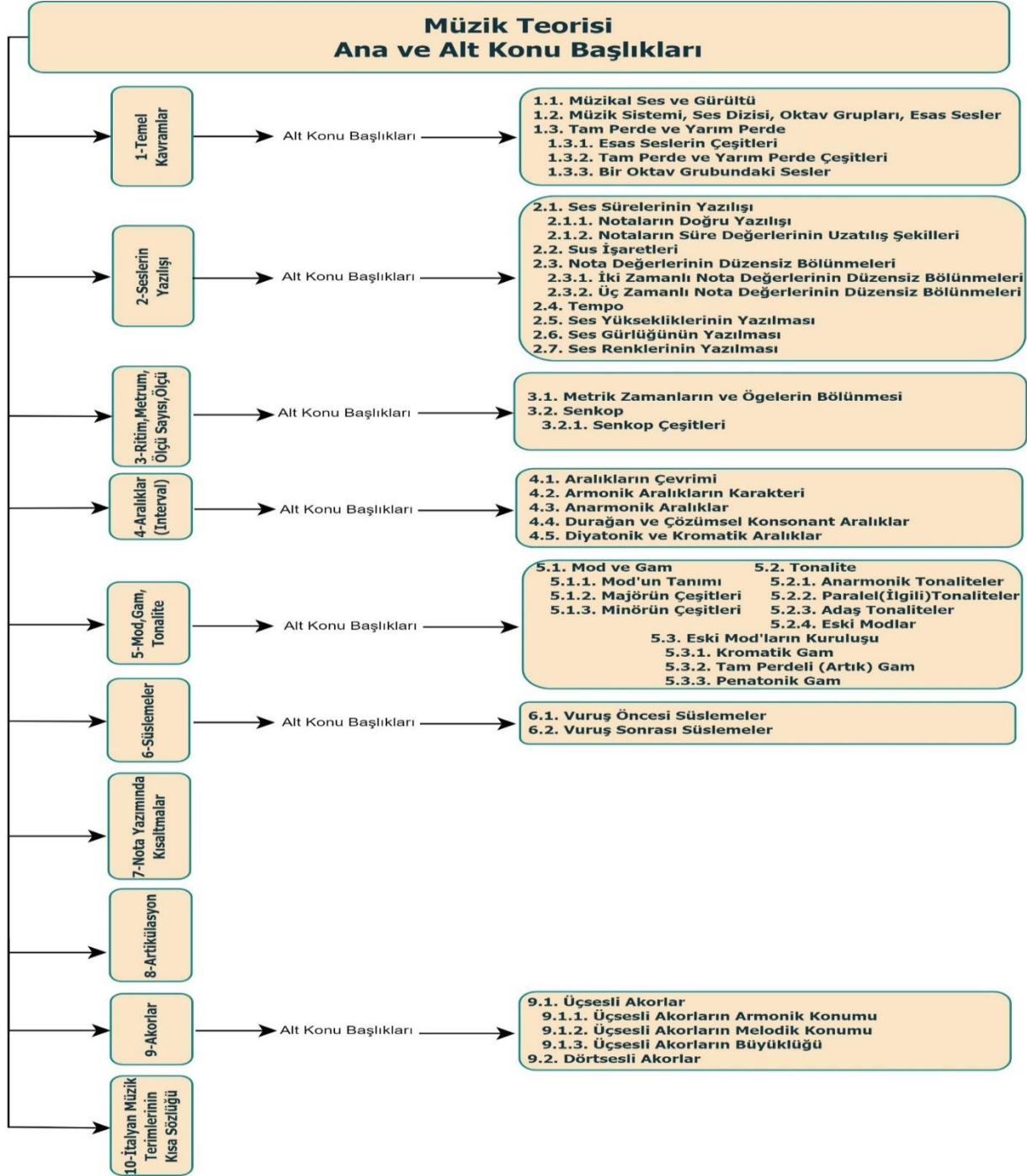

Şekil.2 'de görüldüğü üzere Paraşkev Haciev 'in yazmış olduğu "Temel Müzik Teorisi" adlı kitapta yer alan konular 10 ana başlıkta ele alınmıştır. Müzik teorisi eğitimi açısından bakıldığında, bu ana konuların, kendinden sonra gelen konuya temel oluşturması gerekliliği göz önünde bulundurularak belirli bir ilerleyiş ve düzen içinde sıralandığı görülmektedir.

... (akademik, hakemli, indexli, uluslararası dergi)

• Kitaptaki ana ve alt konu başlıkları ve bu başlıkların dizilimi detaylı olarak Şekil.3 görüldüğü gibi oluşturulmuştur.

Şekil 3. Kitapta Yer Alan Müzik Teorisi Ana ve Alt Konu Başlıkları ve Bu Başlıkların Dizilimi

Şekil.3 'de görüldüğü üzere Paraşkev Haciev 'in yazmış olduğu "Temel Müzik Teorisi" adlı kitapta ele alınan Temel Kavramlar, Seslerin Yazılışları, Ritim-Metrum-Ölçü Sayısı-Ölçü, Aralıklar(Interval), Mod-Gam-Tonalite, Süslemeler ve Akorlar ana konuları, alt konu başlıklarıyla

... (akademik, hakemli, indexli, uluslararası dergi)

ele alınmıştır. Nota Yazımında Kısaltmalar, Artikülasyon ve İtalyan Müzik Terimlerinin Kısa Sözlüğü konuları ise sadece ana konu başlıklarıyla ele alınmıştır.

• Kitapta yer alan müzikal görsellerin tasarımı: Kitaptaki konulara ilişkin görseller incelendiğinde, her ana ve alt konunun açıklanmasını desteklemek amacıyla, ayrı ayrı tasarlanan görsel içeriklerin olduğu görülmüştür. Aynı zamanda görsel içeriklerin, konu açıklamalarının öncesinde, sonrasında ya da dipnot olarak yerleşmesi durumuna göre tasarlandığı da görülmüştür.

• Kitapta yer alan konulara ait yazılı metinlerin ve görsel içeriğin birbiriyle uyumu: Yazılı metin içine yerleştirilen görsel öğelerin, ilgili oldukları ana ya da alt konulara ait açıklamaların öncesinde ya da sonrasında yerleştiği ve yazılı metnin görsel olarak da algılanmasına yardımcı olacak uyumlulukta olduğu görülmüştür.

Paraşkev Haciev 'in yazmış olduğu “Temel Müzik Teorisi” adlı kitap *İçerik* bakımından incelendiğinde;

• Kitabın eğitim hedeflerine uygun olma durumu: Temel müzik teorisi eğitimi örgün ve yaygın müzik eğitiminin en önemli aşamalarından biridir. Özellikle mesleki müzik eğitiminin verildiği kurumların lisans programlarında ders olarak yürütülen müzik teorisinin, bu programlarda belirtilen ders içerikleri ve hedeflerinin büyük oranda benzerlik gösterdiği söylenebilir. Çalışma materyali olarak belirlenen Paraşkev Haciev 'in yazmış olduğu “ Temel Müzik Teorisi” adlı kitabın içeriğinin de mesleki müzik eğitiminin verildiği kurumların lisans programlarında belirtilen müzik teorisi ders içerikleri ile büyük oranda benzerlik gösterdiği, dolayısıyla da müzik teorisi eğitimi hedeflerine uygun olduğu söylenebilir.

• Kitabın bilimsel olma durumu: Paraşkev Haciev'in yazmış olduğu “Temel Müzik Teorisi” adlı kitabın içindeki konuların müzik teorisi eğitimi için gerekli, geçerli, açık, anlaşılır ve güvenilir bilgileri içermesinden, konuların kabul edilebilir bir sıra ve sistematikte sunulmasından ve bahsedilen bu özelliklerin literatürdeki benzer diğer çalışmalarla örtüşmesinden dolayı bu kitabın nitelikli bir bilimsel yayında olması beklenen öncelikli kriterleri karşıladığını ve bilimsel bir yayın olduğunu söylemek mümkündür.

• Kitabın tutarlı ve sistematik olma durumu: Kitapta ele alınan konuların kendinden bir sonraki konuya temel olacak biçimde, bilinenden bilinmeyene ve kolaydan zora öğretim ilkeleri göz önünde bulundurularak tutarlı ve sistematik bir şekilde sıralandığını ve bu sayede anlamlı bir öğrenmeyi sağladığını ifade etmek mümkündür.

...

(akademik, hakemli, indexli, uluslararası dergi)

- Kitabın pratik yarar sağlama durumu: Müzik teorisi eğitimi süreci açısından bakıldığında, kitaptaki bilgilerin düzenli, etkili ve öz biçimde sunulduğu böylelikle bireylerin kendi kendilerine öğrenebilmeleri noktasında bu kitabın önemli oranda pratik yarar sağladığı söylenebilir.
- Kitabın ilgi çekici olma durumu: Kitabın ön ve arka kapak içeriğindeki renklendirmeler haricinde, ana ve alt konu başlıkları, yazılı metin kısımları ve görsel öğelerde herhangi ayırt edici renklendirmenin tercih edilmediği görülmüştür.
- Kitabın düzeye uygun dil ve anlatıma sahip olma durumu: Konuların anlatımında kullanılan kavramların, müzik eğitimi alan ya da veren bireyler için açıklayıcı, öz ve anlaşılabilir düzeyde olduğu aynı zamanda anlatım sırasında konulara uygun ve akıcı ifadelerin kullanılarak anlam bütünlüğünün korunduğu ifade edilebilir.
- Kitapta alıştırma ve tekrarlara yer verme durumu: Kitapta ele alınan ana ve alt konuların pekiştirilebilmesi için yazara ait özgün örnekler ve öne çıkan bestecilerin eserlerinden örnekler kullanılmıştır. Bunun yanında konuların sonunda soru ve ödevlere de yer verilerek işlenen konuların tekrar edilerek pekiştirildiği görülmüştür.
- Kitabın konulara ilişkin görsel/şekil/grafik ve içerme durumu: Konuların, yazara ait özgün görsellerle ve öne çıkan bestecilerin eserlerinin örnek görselleriyle ele alındığı görülmüştür. Kendilerine ait yazılı açıklamalarla kullanılan bu görsellerin, konuları destekleyici nitelikte ve yeterlikte olduğu aynı zamanda konuların zihinde tasarlanarak bilgilerin kalıcı olmasına da yardımcı olduğu söylenebilir.

4. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Paraşkev Haciev 'in yazmış olduğu "Temel Müzik Teorisi" adlı kitabın *okunabilirlik, tasarım, düzen ve içerik* bakımından incelendiği bu çalışmada; kitabın yazımında kullanılan yazı tipinin Times New Roman yazı tipi olduğu görülmüştür. Yüksek oranda okunabilirliğe sahip olması sebebiyle çoğu akademik çalışmada ve edebi metinlerde en çok tercih edilen yazı tiplerinden biri olan bu yazı tipinin, bu kitabın yazılı metninin oluşturulmasında da seçilmesinin doğru bir tercih olduğu söylenebilir. Yazılı metinde kullanılan yazı tipi boyutunun 11 punto ve normal kalınlıkta, ana konu başlıklarında kullanılan yazı tipi boyutunun 13, alt konu başlıklarında kullanılan yazı tipi boyutunun da 11 punto olduğu ve iki başlık türünün de kalın yazı tipinde, her sözcük büyük harfle başlayacak biçimde oluşturulduğu görülmüştür. Başlık türlerinde kalın yazı tipinin kullanılması, başlıkların metin içindeki belirginliğine kısmen katkı sağladığı söylenebilir; fakat yazılı metinde, ana ve alt konu

... (akademik, hakemli, indexli, uluslararası dergi)

başlıklarında kullanılan yazı tipi boyutunun küçük tutulmasının ve başlıklarda kullanılan sözcüklerin tamamen büyük harfle değil de her sözcüğün büyük harfle başlatılmasının okunabilirlik noktasındaki belirginliğin azalmasına sebep olduğu söylenebilir. Karton kapakla ciltlenmiş ve 2. hamur kalitedeki krem rengi kâğıda basılmış olan bu kitabın; roman, şiir, öykü, deneme vb. kitapların, akademik çalışmaların ve edebi metinlerin baskı özellikleri ile büyük oranda benzerlik göstermesinden dolayı baskı kalitesi noktasında gereksinimleri karşıladığı söylenebilir. Yayınevleri tarafından roman, şiir, öykü, deneme vb. kitapların basımı sırasında kullanılan 13,5×19,5 cm. sayfa ölçülerinin bu kitabın basımında da kullanıldığı görülmüştür (Web 1). Bu ölçüler, her ne kadar yayınevlerince roman, şiir, öykü, deneme vb. kitapların basımı için tercih ediliyor olsa da kitabın yazılı ve görsel içeriği göz önünde bulundurulduğunda okunabilirlik noktasında hacimsel bir yetersizlik algısının oluştuğu söylenebilir.

Kitapta yer alan konular 10 ana başlıkta ele alınmıştır. İçeriğin aşamalı ve birbirinin ön koşulu olacak şekilde sıralanması bilginin öğrenilmesi ve hatırlanmasını kolaylaştırır (Sönmez ve Alacapınar, 2015: 29). İncelenen kitapta da ana konuların kendinden sonra gelen konuya temel oluşturacak şekilde bilinçli olarak sıralandığı söylenebilir. Ana konulardan; Temel Kavramlar, Seslerin Yazılışları, Ritim-Metrum-Ölçü Sayısı-Ölçü, Aralıklar(Interval), Mod-Gam-Tonalite, Süslemeler ve Akorlar'ın alt konu başlıklarıyla detaylı olarak ele alındığı görülmüştür. Nota Yazımında Kısaltmalar, Artikülasyon ve İtalyan Müzik Terimlerinin Kısa Sözlüğü konularının ise sadece ana konu başlığı olarak yer aldığı görülmüştür. Müzik teorisi eğitimi bağlamında ele alındığında kitaptaki ana ve alt konu başlıklarının adlandırma ve sıralanmasın bu alandaki gelişime katkıda bulunabilecek yeterlikte ve öneme sahip olduğu söylenebilir. Bunun yanında bu sıralama yapılırken; içindekiler kısmında, paragraflarda ve satırlarda kademeli girinti yapılmış olmasının ana ve alt konu başlıklarının belirgin görünmesinde etkili olduğu da söylenebilir.

Kitapta yer alan konulara ilişkin ayrı ayrı tasarlanan görsel içeriklerin, konuları destekleyici nitelikte, yeterlikte ve yazılı metnin görsel olarak da algılanmasına yardımcı olacak uyumlulukta olduğu söylenebilir. Konu açıklamalarının öncesinde, sonrasında ya da dipnot olarak yerleştirilen görseller, konu kapsamına göre, özgün örnekler veya öne çıkan bestecilerin eserlerinden örnekler şeklinde oluşturulmuştur. Görsel öğeler yoğunlaştırılmış bilgi içermeleri nedeniyle daha kolay yorumlanır, içerdiği bilgilerin hatırlanmasını kolaylaştırır ve okuyucuların dikkatini çeker (Şahin, 2014). Bu bağlamda kitapta yer alan görseller işlenen konuların kalıcı öğrenilmesine önemli oranda etki edecek biçimde tasarlanmış olsa da kitap baskı boyutunun küçük ebatlarda tercih edilmiş olmasının bu etkiyi azalttığı düşünülmektedir.

... (akademik, hakemli, indexli, uluslararası dergi)

Müzik teorisi eğitiminin; temel kavramlar, seslerin yazılışları, anahtar, ritim, ölçü sayısı, ölçü, aralıklar, tonalite, majör ve minör diziler, süslemeler, akorlar, hız ve gürlük terimleri, düzeye uygun farklı tonlarda tek sesli ezgi okuma ve yazma gibi konuları içerdiği ifade edilebilir. Bu içerikle de alana özgü yetenek, bilgi, beceri ve davranış gelişimlerinin hedeflendiğini söylemek mümkündür (Web 2). Örgün ve yaygın müzik eğitiminin en önemli aşamalarından biri olarak, özellikle mesleki müzik eğitiminin verildiği kurumların lisans programlarında ders olarak yürütülen müzik teorisinin, bu programlarda belirtilen ders içerikleri ve hedeflerinin büyük oranda benzerlik gösterdiği söylenebilir. Çalışma materyali olarak belirlenen Paraşkev Haciev 'in yazmış olduğu " Temel Müzik Teorisi" adlı kitabın içeriğinin de mesleki müzik eğitiminin verildiği kurumların lisans programlarında belirtilen müzik teorisi ders içerikleri ile büyük oranda benzerlik gösterdiği dolayısıyla da müzik teorisi eğitimi hedeflerine uygun olduğu söylenebilir. Bilimsel bir düşüncede olduğu gibi bilimsel bir yayında da olması beklenen başlıca niteliklerin mantık, açıklık ve kesinlik olduğu ifade dileyebilir (Day, 2005: 1). İncelenen kitabın müzik teorisi kapsamında gerekli, geçerli, açık, anlaşılır ve güvenilir bilgileri içerdiği, ele alınan konuların kabul edilebilir bir sıra ve sistematikle sunulduğu ve bu özelliklerinin literatürdeki benzer diğer çalışmalarla da örtüştüğü görülmüştür. Bu bağlamda, incelenen kitabın nitelikli bir bilimsel yayında olması beklenen öncelikli kriterleri karşıladığını ve bilimsel bir yayın olduğunu söylemek mümkündür. Kitapta ele alınan konuların kendinden bir sonraki konuya temel olacak biçimde, bilinenden bilinmeyene ve kolaydan zora öğretim ilkeleri göz önünde bulundurularak tutarlı ve sistematik bir şekilde sıralandığı tespit edilmiştir. İçeriğin bu şekilde sıralanması anlamlı öğrenmeye katkı sağlar (Ummanel ve Dilek, 2019: 46). Bunun yanında kitaptaki bilgilerin düzenli, etkili ve öz biçimde sunulduğu böylelikle bireylerin kendi kendilerine öğrenebilmeleri noktasında önemli oranda pratik yarar sağladığı da söylenebilir. Kitabın ilgi çekici olması noktasında ise; ön ve arka kapak içeriğindeki renklendirmeler haricinde, ana ve alt konu başlıklarında, yazılı metin kısımlarında ve görsel öğelerde renk, açıklama balonu, dikkat çekici simge/sembol vb. ayırt edici öğelerin tercih edilmemesinin kitabın ilgi çekici olma durumunu azalttığı söylenebilir. Kitapta yer alan konuların anlatımında, konulara uygun ve akıcı ifadelerin kullanılarak anlam bütünlüğünün korunduğu, kavramların müzik eğitimi alan ya da veren bireyler için açıklayıcı, öz ve anlaşılabilir düzeyde olduğu ifade edilebilir. Bunun yanında konuların anlatımında özgün örneklere, öne çıkan bestecilerin eserlerinden örneklere, konuların sonunda verilen soru ve ödevlere yer verilerek de öğrenmenin pekiştirilmesine katkı sağlandığı söylenebilir. Konuların anlatımında kendilerine ait yazılı açıklamalarla kullanılan görsellerin de konuları destekleyici nitelikte ve yeterlikte olduğu aynı zamanda konuların zihinde tasarlanarak bilgilerin kalıcı olmasına da yardımcı olduğu söylenebilir.

... (akademik, hakemli, indexli, uluslararası dergi)

Araştırmadan elde edilen sonuçlar doğrultusunda: Paraşkev Hacıev ‘in yazmış olduğu “Temel Müzik Teorisi” adlı kitabın olası yeni baskısında, kitabın okunabilirlik, düzen-tasarım ve içerik özelliklerine katkı sağlayabileceği düşüncesiyle;

- Başlıklar, yazılı metin, dipnotlar ve görsellere ait açıklamalar oluşturulurken yazı tipi boyutunda daha büyük punto değerlerinin kullanılabilmesi,
- Özellikle başlıklarda ana ve alt konu başlığı olması durumuna göre tamamen büyük harflerin kullanılabilmesi,
- Kâğıt baskı kalitesinin artırılarak kitap baskı boyutunda daha büyük ebatların tercih edilebileceği,
- Konu başlıklarının sıralanmasında numaralandırmanın yapılabileceği,
- Ana ve alt konu başlıklarında, yazılı metin kısımlarında ve görsel öğelerde renk, açıklama balonu, dikkat çekici simge/sembol vb. ayırt edici öğelerin kullanılabilmesi,
- Konuların anlatımında kullanılan görsel, şekil, grafik vb. öğelerin, ses/görüntü kayıtlarının bulunduğu dijital bir içerikle desteklenebileceği,
- Konulara ilişkin soru ve ödevlere ait örnek çözüm ve cevap anahtarı bölümünün eklenebileceği,
- “Temel Müzik Teorisi” adlı kitabın okunabilirlik, düzen-tasarım ve içerik bakımından nitelikli bir kitap olduğu düşüncesiyle mesleki müzik eğitiminin verildiği kurumlarda müzik teorisi derslerinde ders kitabı ya da kaynak kitap olarak kullanılabilmesi önerilmektedir.

KAYNAKÇA

- Binbaşıoğlu, C. (1994). Ders kitapları üzerine. *Çağdaş Eğitim Aylık Eğitim - Öğretim Dergisi*, 19(195), 31-35.
- Bruner, J. (2009). *Eğitim süreci*. Ankara: Pegem Akademi.
- Bowen, G. A. (2009). Document analysis as a qualitative research method. *Qualitative Research Journal*, 9(2), 27-40.
- Day, R.A. (2005). *Bilimsel makale nasıl yazılır, nasıl yayımlanır?* Ankara: Tübitak Yayınları.
- Günay, E., & Özdemir, M.A., (2012). *Müzik öğretimi teknolojisi ve materyal geliştirme*. İstanbul: Bağlam Yayınları.
- Hutchinson, T., & Waters, A. (1987). *English for specific purposes: a learning-centered approach*. Tenth ed. Cambridge: Cambridge University Press.
- Kaya, Z. (2006). *Öğretim teknolojileri ve materyal geliştirme*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Küçükahmet, L. (1999). *Öğretimde planlama ve değerlendirme*. İstanbul: Alkım Yayınevi.
- Hacıev, P. (2007). *Temel müzik teorisi*. (A. Destan, Çeviri). Ankara: Pan Yayıncılık.

... (akademik, hakemli, indexli, uluslararası dergi)

- Regueiro, P. D. (2000). An analysis of gender in a Spanish music textbook. *Music Education Research*, 2(1), 57-73.
- Richards, J. C. (2007). *Curriculum development in language teaching*. Eighth printing. New York: Longman Press.
- Sönmez, V., & Alacapınar, F. G. (2015). *Örnekleriyle eğitimde program değerlendirme*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Sözer, Y., & Aydın, M. (2021). Nitel Veri Toplama Teknikleri ve Nitel Veri Analizi Süreci. Oral, B., & Çoban, A. (Ed.), *Kuramdan uygulamaya eğitimde bilimsel araştırma yöntemleri*, içinde (ss. 249-285), Ankara: Pegem Akademi.
- Şahin, M. (2014). Sosyal bilgiler ders kitaplarının görsel tasarım ilkeleri açısından değerlendirilmesi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 23(1), 31-46.
- Ummanel, A., & Dilek, A. (2019). Gelişim ve Öğrenme. Çelenk, S. (Ed.), *Öğretim ilke ve yöntemleri*, içinde (s.31-48). Ankara: Pegem Akademi.
- Yalın, H.İ. (2015). *Öğretim teknolojisi ve materyal geliştirme*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Web 1 :<https://kutluyayinevi.com/kitap-boyutlari-ve-kagit-turleri/>(Erişim Tarihi: 03.09.2021).
- Web 2 :<https://www.yok.gov.tr/kurumsal/idari-birimler/egitim-ogretim-dairesi/yeni-ogretmen-yetistirme-lisans-programlari> (Erişim Tarihi: 10.11.2021).

Çatışma Beyanı: Bu çalışma ile ilgili taraf olabilecek herhangi bir kişi ya da finansal ilişki ve dolayısıyla herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Destek ve Teşekkür: Çalışmada herhangi bir kurum ya da kuruluştan destek alınmamıştır.

Etik Kurul Kararı: Bu araştırma, Etik Kurul Kararı gerektiren makaleler arasında yer almamaktadır.

Katkı Oranı: Makale tek yazara aittir.